

Шуліка
Андрій Андрійович

Мігранти в сучасному прекаріаті: політичні особливості міжгрупової взаємодії

УДК 323.15
DOI [https://doi.org/
10.24195/2414-9616-2019-2-17-21](https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-2-17-21)

Шуліка Андрій Андрійович
кандидат політичних наук, доцент
кафедри політології
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
вул. Гагаріна, 72, Дніпро, Україна

В сучасному світі в політичній, соціальній та економічній сферах формується велика кількість нових соціально-політичних груп, до яких належить прекаріат. Сучасний прекаріат перебуває на етапі формування групової ідентичності, активного усвідомлення та вироблення власних групових інтересів, корегування форм організаційної взаємодії та розроблення методів відстоювання власних інтересів, тому актуалізується проблема групової взаємодії між окремими фракціями прекаріату. Метою статті є аналіз впливу мігрантів на розвиток сучасних прекарних рухів. До методів, які використовувались у статті, належать системний, структурно-функціональний, порівняльний. Наголошено на тому, що сучасний прекарний рух складається з різномірних фракцій, до яких належать мігранти. Зазначено, що взаємовідносини всередині прекаріату досить складні, деколи формується внутрішній конфлікт між різними фракціями прекаріату, хоча, безумовно, існує напруженість, а також є важливі моменти солідарності. Зближення демонструє можливу основу об'єднаного руху проти політичної прекарності, скорочення розриву між освіченою молоддю, традиційними представниками найманої праці та трудящими-мігрантами. Мігранти в сучасному світі стають частиною політичного життя в багатьох країнах світу. Мігранти з Латинської Америки, Африки, Близького Сходу, Азії, країн Східної Європи складають важливу частину життя багатьох країн світу. При цьому вони становлять сегментовану та герметично закриту частину ринку праці, але мігранти досить часто вже не є пасивними учасниками економічного, політичного, соціального, культурного та релігійного процесів. Вони все більш активно претендують на участь під час прийняття політичних рішень, зокрема на більш активну участь у діяльності прекарізованих соціально-політичних рухів.

Ключові слова: прекаріат, прекарізація, мігранти, політична група, колективна ідентичність.

Вступ. Прекаріат – це нестабільний, незахищений суспільний прошарок, породжений нестабільною та короткостроковою зайнятістю. Це специфічний соціальний прошарок людей, які мають тимчасову роботу й не мають змогу опинитися в професійному штаті певного підприємства. Нині прекаріат характеризується соціальною пасивністю, несформованим відчуттям солідарності, не усвідомленням своїх соціально-політичних інтересів, отже, неартикульованістю власних вимог та запитів до чинної політичної системи прийняття рішень [1, с. 73].

Акцент на суб'єктивному досвіді прекарних груп є важливим аспектом розуміння сучасного феномену політичної прекарності та внутрішньої структури сучасного прекаріату. Це змушує нас визнати значення афективних та асоціативних характеристик модернізації політичної сфери для оцінювання меж та можливостей колективної трансформації сучасних соціально-політичних груп. Вкрай важливо зрозуміти, яким чином прекарність впливає на солідарність у трудовій та соціальній сферах, не менш важливо вивчити реальну боротьбу, яку ведуть трудящі, зайняті в умовах нестабільності, а також яку роль відіграють у ній мігранти.

Мета та завдання. Метою статті є аналіз основних форм впливу мігрантів на розвиток сучасних прекарних рухів.

Методи дослідження. Під час написання статті автор використовував системний метод, який дав змогу розглянути сучасний прекаріат як політичну групу; структурно-функціональний метод,

який дав змогу проаналізувати функціональні особливості окремих структурних елементів, певних фракцій всередині прекарного руху. Також під час зіставлення особливостей ролі мігрантів у різних країнах використовувався порівняльний метод.

Результати. Внутрішні дебати руху прекарізації значною мірою стосуються питання інклюзивності або виключності власного проекту руху. Особливо внутрішні проблеми прекарності проявляються у протистоянні прекарних громадян та мігрантів (як нелегальних, так і легальних).

Незважаючи на розширення повноважень наднаціональних інститутів в галузі міжнародного управління, національна держава та її правові органи зберігають монополію на винесення рішень з громадянських прав, особливо в галузі праці та міграції, «умови зайнятості і матеріальність виробництва часто розривають відносини між громадянином і працівником» [7, с. 55]. Наприклад, короткострокові робочі візи, видані індійським програмістам у сфері ІТ, дають змогу здійснювати тимчасову міграцію в країни, що потребують висококваліфікованої робочої сили, а саме США та Німеччину.

Гай Стендінг досить скептично ставиться до політичних можливостей, пов'язаних з певними фракціями прекаріату. У прекаріаті він розрізняє три групи [10, с. 28–31]. До першої групи належать ті, хто відділяється від традиційного пролетаріату й бажає повернутися до більш стабільного минулого. Це найменш прогресивна група, оскільки вона схильна до популізму та демонізує інші шари

прекаріату, такі як мігранти, через їх тяжке становище. Друга група включає «традиційних бідних», таких як мігранти, етнічні меншини й колишні засу-джені, які мають найменш захищені права. Г. Стендінг говорить про те, що ця група прагне уникати політики або, як він висловився, «вони тримають голови опущеними» [10, с. 29]. Оскільки перша група воює з другою групою, а друга просто намагається втриматися на плаву, на думку Г. Стендінга, жодна з них, швидше за все, не поведе колективний заряд до кращого майбутнього.

Таким чином, надія Г. Стендінга на прекаріат покладається на третю групу, в яку входять молоді та освічені. Подібно «випускникам без майбутнього», яких Пол Мейсон виділяє як основу недавньої хвилі глобального протесту, ця група відчуває розчарування в статусі, тому що наявні можливості не відповідають їх навичкам та устремлінням [6]. Для Г. Стендінга ця фракція є прогресивною перш за все тому, що він відкидає соціально-політичні основи існування традиційного пролетаріату.

Гай Стендінг присвячує розділ своєї книги мігрантам, яких він називає «легкою піхотою глобалізації» [2, с. 202]. Дійсно, трудящі-мігранти часто зайняті на найгірших роботах щодо умов праці, оплати праці та гарантій зайнятості. Однак відсутність їх на периферію капіталізму неправильно, тому що трудящі-мігранти відіграють особливу роль у капіталізмі і як «резервна армія праці, і як засіб підвищення рівня експлуатації» [5, с. 277].

Якщо ми візьмемо випадок хвилі мігрантів з нових країн ЄС у більш розвинені країни Європи, то побачимо, що це не той випадок, коли вони становлять сегментовану й герметично закриту частину ринку праці. Трудящі-мігранти не є пасивними учасниками політичного процесу. Трудящі-мігранти часто перебувають на передньому краї страйків, профспілкових організацій та політичної діяльності [4, с. 19]. Однак солідарність між трудящими не є автоматичною, адже історик Джеймс Барретт дійшов висновку, що «існування окремих расових і етнічних груп може привести або до єдності, або до фрагментації залежно від ролі, яку відіграють важливі лідери громад або установи» [3, с. 250].

Так, серед представників найманої праці у США завжди більшість становили «іммігранти і їх нащадки» [5, с. 278]. Поправки, внесені у 1965 році в імміграційне законодавство Сполучених Штатів, заклали основу для масового припливу іммігрантів, що значно розширило латиноамериканську та мексиканську громаду. Наймання трудящих-мігрантів мало ключове значення для відновлення робочого руху, а у 90-ті роки низка значних успіхів продемонструвала потенціал для залучення до профспілки трудящих, народжених за кордоном. У 1995 році нове керівництво отримало перемогу на виборах в Американську федерацію праці і Конгрес виробничих профспілок (AFL-CIO), що

знайшло відображення в новому фокусі політики профспілок на робітників-іммігрантів.

У Великобританії з травня 2004 року працівники з нових держав – членів ЄС у Центральній та Східній Європі, дві третини з яких є поляками, які шукають роботу у Великобританії, становили найбільшу міграційну групу. Ця нова хвиля мігрантів була більш молодю та фемінізованою, ніж попередні: «82% у віці від 18 до 34 років і 43% жінок» [5, с. 278]. Британський конгрес тред-юніонів (БКТ) та його афілійовані профспілки досить позитивно поставилися до нових мігрантів з ЄС, зокрема, в результаті трудової політики, за яку боролися активісти руху, наприклад за права самоорганізації чорношкірих робітників. Реакція керівництва профспілок також була зумовлена визнанням того, що від півмільйона до мільйона нових працівників складають фундаментальну основу на ринку праці, тому відмова від намагань організувати та захищати цих працівників послабить рух загалом.

Набір польських робітників створює нові проблеми для профспілок. Велике число профспілок було зосереджено в приватному секторі та агентствах з працевлаштування, де профспілки мають меншу владу й вплив. «Мовні бар'єри, відсутність банківських рахунків, агресивні і недобросовісні роботодавці і складна система профспілкових фінансів додали проблем» [5, с. 279]. Проте британські профспілки на низовому рівні показали себе винахідливими щодо застосування нового діапазону тактики. Вона включала взаємодію БКТ з представниками польської профспілки «Солідарність», використання організацій БКТ для навчання представників польських мігрантів англійській мові на робочому місці, роботу з юридичними центрами, спільнотами та громадськими групами для організації заходів «Знай свої права».

Однак важливо відзначити, що наплив мігрантів досить часто викликає негативну реакцію. Прекарізовані працівники-мігранти, на думку деяких, можуть підірвати соціально-політичну обстановку в країні. Наприклад, у Великобританії в січні та лютому 2009 року близько 6 500 робітників у будівельних фірмах оголосили страйк порушенню профспілкового законодавства, виступаючи проти більш широкого використання працюючих за наймом від різних субпідрядників, які використовують працівників з Італії, Польщі, Португалії та Іспанії [7, с. 64]. Це засвідчило суперечливий та нестійкий характер солідарності прекаріату, коли вимоги дискримінації на користь місцевих працівників паралельні ініціативам солідарності на робочих місцях.

Потенціал спільності між трудящими, безсумнівно, є складним і часто суб'єктивним процесом формуванням. Роздроблений характер робочого часу, місць та практики вкрай ускладнює політичну організацію. Там, де це відбувається, часто етнічність відіграє важливу роль в колективній солі-

дарності певних частин прекаріату. Етнічні зв'язки змушують мігрантів концентруватися навколо конкретних секторів праці, зокрема рух «Справедливість для двірників» у США включає переважно латиноамериканських мігрантів, які формують певний досвід самоорганізації. З іншого боку, як підкреслює Б. Чіанг у своєму дослідженні індійських мігрантів, що є працівниками сфери ІТ у Сідней (Австралія), етнізація персоналу не обов'язково спирається на вже наявні мережі на основі культурної близькості, це частіше залежить від процесів транснаціоналізації та індивідуалізації, які виставляють працівників на ринок як вільні атоми в неокласичному розумінні [11, с. 65].

Співіснування надуманих протиріч – культурних мереж, пов'язаних з процесами індивідуалізації, – свідчить про комплекс сил, що формують сферу праці як майданчик політичної боротьби.

Конкуренція за трудові та громадянські права працівників-мігрантів також включає винахід нових інституціональних форм, які називають організованою мережею [9, с. 41]. Тут ми маємо на увазі межі соціальності, з яких складаються групи працівників-мігрантів, де етнічні та мовні відмінності підкреслюють внутрішні межі прекарних групи. Етнізація мігрантських груп стає засобом розвитку варіацій прекарності в якусь стійку, неподільну суб'єктну групу. Це стає способом артикуляції.

Організована мережа, заснована на трансверсальних відносинах, залишається умовною та нестійкою, але такі «транзитні суб'єкти апрекаріату» мають тенденцію до формування групової солідарності прекарних груп. Наприклад, таксист австралійського міста Мельбурна, які родом з індійського штату Пенджаб, ініціювали страйк. В кінці квітня 2008 року після того, як один з цих водіїв був майже смертельно поранений в результаті явно расистського нападу, близько тисячі цих робочих зібралися, щоби заблокувати одне з основних перехрестів міста на 22 години [7, с. 66]. Вони страйкували, висували низку вимог щодо поліпшення їх безпеки та умов праці, відмовлялися від намагань поліції та органів влади розігнати протест, привертати увагу ЗМІ, викликали масові затори й суспільне невдоволення.

Цей протесний рух був досить показовим щодо теми нашої статті з декількох причин.

По-перше, це форма організації протесту. Труднощі з боку поліції та органів влади щодо боротьби з блокадою були пов'язані з тим, що протестуючі не були інституційно організовані в контексті традиційних форм протесту. Міністр громадського транспорту Австралії тоді заявив, що це не є організованою групою [7, с. 66]. Ймовірно, це означало, що група, що зібралася в результаті поширення SMS-повідомлень, не була організована як профспілка з висунутими представниками або група на підтримку певної політичної сили. Через

те, що водії не організовувалися за ієрархічними або представницькими формами, їх протест виявився настільки незрозумілим та загрозливим для органів влади. Очевидно, ця подія була чимось іншим, ніж просто спонтанне повстання. Сила страйку полягала в його численності та внутрішніх розбіжностях, які залишалися незрозумілими для держави, але створили мережу відносин, які хоча й були нестійкими, проте змогли сформувавши організований протест. Щось подібне ми могли спостерігати під час Руху жовтих жилетів.

По-друге, учасниками блокади були одночасно працівники, студенти та мігранти, що не означає, що ці три групи поділяють спільні інтереси, соціальні, політичні погляди або мають спільний досвід прекарізації. Однак це свідчить про те, що формується основа для зближення внутрішньо фракційних груп прекаріату. В момент протесту з'являються спільні політичні можливості. Організація й політична діяльність цих суб'єктів породжує нові форми колективної солідарності, які формуються в політичному просторі [7, с. 67]. Загальне в цьому сенсі відмовляється від прямої транспозиції в державну політику й не може бути об'єднане одним каналом політичної комунікації.

Прагнення до політичного протесту лежало в основі об'єднання рухів Mayday (Першого травня) прекарних груп у країнах Європи та США. На початку 2000-х років трудящі-мігранти в Лос-Анджелесі вдихнули нове життя в рух Першого травня, встановивши його як щорічний День дій для трудящих-мігрантів і за права мігрантів. У 2006 році першотравнева традиція поширилася США, ставши кульмінацією національної хвилі повстань проти пропонованого законодавства, яке привело б до подальшої криміналізації мігрантів. Прагнучи привернути увагу до вкладу мігрантів в економіку, протести 2006 року супроводжувалися загальнонаціональним бойкотом роботи, навчання та бізнесу, а деякі називали їх «Днем без іммігрантів» [8, с. 184]. Традиція першотравневих маршів стала важливою частиною прекарного руху. Завдяки цим рухам була підготовлена основа для «загального страйку» у травні 2012 року.

Деякі активісти «За права мігрантів» зрозуміли цей заклик, особливо заклик Окупуй Уолл-Стріт у Нью-Йорку на «День без 99%», як стирання попередніх років боротьби під керівництвом мігрантів. Об'єднавшись із політичними активістами-мігрантами, інші прекарні групи почали мобілізацію на рух Першого травня з великим акцентом на права мігрантів та питання, що стоять перед представниками інших рас та етносів.

Висновки. Таким чином, на основі розгляду особливостей політичної діяльності прекаріату можна зазначити, що досить вагому роль у цій діяльності відіграють мігранти. Різні активісти-мігранти своєю діяльністю заперечують твердження Г. Стендінга

про те, що мігранти в прекаріаті уникають участі в колективній боротьбі. Вони досить часто стають основою прекарного руху у зв'язку з тим, що вони є більш організованими на основі культурної, расової та етнічної ідентичності.

Водночас взаємовідносини всередині прекаріату досить складні, деколи формується внутрішній конфлікт між різними фракціями прекаріату, хоча, безумовно, існує напруженість, є важливі моменти солідарності. Зближення демонструє можливу основу об'єднаного руху проти політичної прекарності, скорочення розриву між освіченою молоддю, традиційними представниками найманої праці та трудящими-мігрантами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куцепал С.В. Трансформації соціальної системи в світоглядній парадигмі сучасності: ризики та небезпеки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2017. Вип. 4. № 35. С. 71–80.
2. Стэндинг Г. Прекариат: новый опасный класс. Москва : Ад Маргинем Пресс, 2014. 328 с.
3. Barrett J.R. Unity and Fragmentation: Class, Race and Ethnicity on Chicago's South Side. *Struggle a Hard Battle: Essays on Working Class Immigrants* / D. Hoerder (ed.). Illinois : Northern Illinois University, 1987. P. 230–323.
4. Guerin-Gonzalez C., Strikwerda C. The Politics of Immigrant Workers: Labor Activism and Migration in the World Economy since 1830. London : Holmes & Meier, 1993. 292 p.
5. Hardy J. (Re)conceptualising precarity: institutions, structure and agency. *Employee Relations*. 2017. Vol. 39 (3). P. 263–273.
6. Mason P. Why It's Kicking Off Everywhere: The New Global Revolutions. London : Verso, 2012. 244 p.
7. Neilson B., Rossiter N. Precarity as a Political Concept, or, Fordism as Exception. *Theory, Culture & Society*. 2008. Vol. 25. № 7–8. P. 51–72.
8. Paret M. Politics of Solidarity and Agency in an Age of Precarity. *Global Labour Journal*. 2016. Vol. 7 (2). P. 174–188.
9. Rossiter N. Organized Networks: Media Theory, Creative Labour, New Institutions. Rotterdam : NAI Publishers, 2006. 250 p.

10. Standing G. A Precariat Charter: From Denizens to Citizens. London : Bloomsbury Academic, 2014. 440 p.

11. Xiang B. Global “Body Shopping”. An Indian Labor System in the Information Technology Industry. Princeton, NJ : Princeton University Press, 2007. 208 p.

REFERENCES:

1. Kutsepал S.V. Transformatsii sotsialnoi systemy v svitohliadnii paradyhmi suchasnosti: ryzyky ta nebezpeky. / S.V. Kutsepал // *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho”*. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia. – Vyp. 4. – № 35. – 2017. – S. 71–80.
2. Stending G. Prekariat: novyyi opasnyiy klass. / G. Stending. – M.: Ad Marginem Press, 2014. – 328 s.
3. Barrett J.R. Unity and Fragmentation: Class, Race and Ethnicity on Chicago's South Side. / J.R. Barrett. / In: Hoerder D. (ed), *Struggle a Hard Battle: Essays on Working Class Immigrants*. – Illinois: Northern Illinois University, 1987. – pp. 230–323.
4. Guerin-Gonzalez C. The Politics of Immigrant Workers: Labor Activism and Migration in the World Economy since 1830. / C. Guerin-Gonzalez, C. Strikwerda. – London: Holmes & Meier, 1993. – 292 p.
5. Hardy J. (Re)conceptualising precarity: institutions, structure and agency. *J. Hardy // Employee Relations*. – 2017. – Vol. 39 (3). – P. 263–273.
6. Mason P. Why It's Kicking Off Everywhere: The New Global Revolutions. P. Mason. – London: Verso, 2012. – 244 p.
7. Neilson B. Precarity as a Political Concept, or, Fordism as Exception. / B. Neilson, N. Rossiter // *Theory, Culture & Society*. – 2008. – Vol. 25. – № 7–8. – P. 51–72.
8. Paret M. Politics of Solidarity and Agency in an Age of Precarity. / M. Paret. // *Global Labour Journal*. – 2016. – Vol. 7(2). – P. 174–188.
9. Rossiter N. Organized Networks: Media Theory, Creative Labour, New Institutions. / N. Rossiter. – Rotterdam: NAI Publishers, 2006. – 250 p.
10. Standing G. A Precariat Charter: From Denizens to Citizens. / G. Standing. – London: Bloomsbury Academic, 2014. – 440 p.
11. Xiang B. Global “Body Shopping”. An Indian Labor System in the Information Technology Industry. / B. Xiang. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007. – 208 p.

Migrants in the modern precariat: political peculiarities of intergroup interaction

Shulika Andrii Andriiovych

PhD in Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of Political Science
Oles Honchar Dnipro National University
Gagarin Str., 72, Dnipro, Ukraine

In the modern world, a large number of new socio-political groups are formed in the political, social, and economic sphere, including the precariat. The modern precariat is at the stage of formation of group identity, active awareness and development of own group interests, correction of forms of organizational interaction and development of methods for defending own interests. Therefore, the problem of group interaction between individual factions of the precariat is actualized. The purpose of the article is to analyze the influence of migrants on the development of modern precursor movements. The methods used in the article include the systematic method, structural-functional, comparative. The article emphasizes that the modern fortnight movement consists of heterogeneous factions, which include migrants. The article states that relations within the precariat are rather complex, and sometimes an internal conflict between different factions of the precariat are formed. Although, of course, there is

tension, there are important moments of solidarity. The rapprochement demonstrates the possible basis of a united movement against political excellence, reducing the gap between educated youth, traditional representatives of wage labor and migrant workers. Migrants in the modern world become part of political life in many countries of the world. Migrants from Latin America, Africa, Middle East Asia, and Eastern Europe are an important part of life in many countries of the world. At the same time, they form a segmented and hermetically sealed part of the labor market. But migrants are often no longer passive participants in economic, political, social, cultural and religious processes. They are increasingly claiming to participate in political decision-making, including more active participation in the work of precarious social and political movements.

Key words: *precaria, precarization, migrants, political group, collective identity.*